

de Correspondent

2023-04-03T03:45:04+00:00 • Leestijd 6 - 7 minuten

De dingen die wij nu doen, hebben grote invloed op de toekomst – en de mensen die dan leven. Hoe kunnen we rekening houden met de toekomst als ons leven nu zo wordt gedomineerd door de korte termijn?

Geef de toekomst nú meer ruimte

Historicus

Eva ROVERS

Hoe willen we dat onze toekomst eruitziet? Alle beelden bij dit verhaal zijn gemaakt met behulp van kunstmatige intelligentie (AI). Daarbij werd steeds gevraagd een beeld te genereren dat zich afspeelt in het jaar 2050. Hierboven zien we een toekomstig natuurgebied. Beeld door Laurens Martens.

In de iconische film *Back to the Future* (1985) belandt tiener Marty McFly dertig jaar terug in de tijd: met een tot tijdmachine omgebouwde auto knalt hij 1955 in.

Dat heeft nogal wat gevolgen. Want alles wat Marty doet in 1955, beïnvloedt zijn leven in 1985. Zo dreigt zijn dan nog zeventienjarige moeder verliefd op hém te worden in plaats van op zijn sukkelige vader.

Op de familiefoto uit 1985 die Marty bij zich heeft, ziet hij het gezin langzaam verdwijnen. Daarom zet hij alles op alles om zijn ouders bij elkaar te krijgen en zo zijn toekomst veilig te stellen.

Naar goed Hollywoodgebruik lukt dat natuurlijk. Als Marty uiteindelijk weet terug te keren naar 1985, blijkt het leven een stuk beter dan toen hij vertrok. Het gezin McFly dat in het begin van de film van ellende uit elkaar dreigt te vallen, is – dankzij Marty's daden in het verleden – aan het eind van de film veerkrachtig en gelukkig.

Nu is het leven geen Hollywoodfilm, maar *Back to the Future* bevat wel een belangrijke les: koester de toekomst, want anders keert die zich tegen je. Je hoeft maar te kijken naar de grote uitdagingen waar we als samenleving voor staan – de opwarming en uitputting van de aarde, een dreigend zorginfarct of het toenemende woningtekort – en je ziet: we zijn allemaal Marty's. Ons gedrag in het heden bepaalt of de toekomst nog leefbaar is voor onszelf, en degenen die na ons komen.

Boven: Een winkelgebied in 2050. Onder: Een zonnepark in 2050. AI gegenereerd beeld door Laurens Martens.

Dat weten we wel, en toch nemen we de toekomst in de praktijk nauwelijks in acht. Consumenten kopen nog altijd onrealistisch goedkope producten, ▼ in plaats van spullen die langer meegaan en een minder negatieve impact hebben op de planeet. Politici profileren zich vooral met

onderwerpen die nu het publieke debat beheersen, en minder met thema's die pas over een paar jaar vruchten afwerpen. ▼ Bedrijven genereren liever dit jaar een hoog rendement voor huidige aandeelhouders dan dat ze investeren in technologieën die pas over tien jaar rendabel zijn. En de meeste media focussen op incidenten in het heden, in plaats van ontwikkelingen op de lange termijn.

Hoe komt het dat we als samenleving zo slecht in staat zijn om rekening te houden met de toekomst? En is dat ingebakken of kunnen we dat veranderen?

Een tijd van ongekeerde versnelling

Het goede nieuws: mensen zijn prima in staat om voor de toekomst te zorgen. ↻ Het minder goede nieuws: we maken het onszelf heel moeilijk om dat te doen.

In ons persoonlijk leven lijden we aan een 'epidemisch gebrek aan tijd'

Want probeer je maar eens in te leven in de toekomst als ieder aspect van het leven gedictieerd wordt door het nu. De economie wordt gedreven door kwartaalcijfers, werknemers door wekelijkse targets en de financiële handel zelfs door nanoseconden.

▼ Het modeseizoen duurt nog maar een week, roem zo lang als een virale TikTok-video en de nieuwscyclus niet veel langer dan het verversen van een webpagina.

Ondertussen lijden we in ons persoonlijk leven aan een 'epidemisch gebrek aan tijd', zoals de Duitse socioloog Hartmut Rosa het noemt. Dagen zitten

zo vol met afspraken, deadlines, vergaderingen, sociale verplichtingen en zorgtaken, dat 24 uur in een dag sowieso te weinig is.

Volgens Rosa leven we bovendien in een tijd van ongekeerde versnelling.

▼ Technische en maatschappelijke ontwikkelingen gaan sneller dan ooit, waardoor iemand die rond het jaar 2000 is geboren meer veranderingen meemaakt in een paar jaar dan iemand die rond 1900 werd geboren in een heel leven.

Een klimaatop in 2050. AI gegenereerd beeld door Laurens Martens.

Het totalitaire nu

Die snelle ontwikkelingen hebben natuurlijk voordelen. Ze hebben gezondheid, comfort en welvaart gebracht. Zo is zowel in Nederland als wereldwijd de zuigelingensterfte sinds 1990 sterk afgenomen, * is dankzij internet en smartphones de toegang tot kennis en communicatie gedemocratiseerd, is extreme armoede afgenomen en kunnen we inmiddels op een goedkope manier schone energie opwekken. ↗

Maar die versnelling zorgt er ook voor dat het heden allesbepalend is geworden. Rosa noemt de dominantie van de korte termijn zelfs een nieuwe vorm van totalitarisme: er is namelijk geen ontkomen aan, het treft iedereen en grijpt diep in op ons denken en doen. Dat heeft gevolgen...

... voor je psychische gezondheid: als je de hele dag bezig bent om *to do*-lijsten af te strepen, dan is het best lastig om nog de mentale ruimte te vinden om voor je toekomstige zelf te zorgen. Als gevolg van het overvolle

heden belanden steeds meer mensen in een burn-out of krijgen te kampen met andere psychische klachten.

... voor je betrokkenheid als burger: we registreren wel dat het klimaat verandert, dat de vergrijzing toeneemt en dat het welzijn van velen ondergeschikt raakt aan de winst van enkelen, maar we hebben vaak geen ruimte om ons daar echt druk over te maken, laat staan om actie te ondernemen.

... voor de democratie: problemen zoals stikstof, klimaat, de woningnood, de toenemende zorgvraag en vergrijzing vragen om lastige en impopulaire keuzes in het nu, en zijn daarom decennialang door zittende regeringen vooruitgeschoven. Wat ooit begon als een probleem, is daardoor veranderd in een crisis.

... voor de planeet en toekomstige generaties: de focus op de korte termijn zorgt ervoor dat we weinig voeling hebben met de toekomst. Volgens de Australische filosoof Roman Krznaric behandelen we de toekomst als 'een verre koloniale buitenpost, verstoken van mensen, waar we vrijelijk ecologische degradatie, technologische risico's, nucleair afval en overheidsschuld kunnen dumpen'. De toekomst wordt achteloos uitgebuit, wat inmiddels ook leidt tot problemen in het heden.

Een burgerberaad in 2050. AI gegenereerd beeld door Laurens Martens.

De dominantie van het heden, maakt ons – anders dan Marty in *Back to the Future* – gevoelloos voor de toekomst. Die verdoving laat een leefbare toekomst langzaam verdwijnen, zoals het gezin McFly van de familiefoto verdwijnt. Als er zo'n foto was van de toekomst, zou je daarop ieder jaar 24 miljard ton vruchtbare grond zien verdwijnen en veranderen in woestijn. * En ieder jaar zouden er minder vogels, ↗ bodemleven, insecten, plantensoorten, drinkwater en poolijs op de foto te zien zijn.

Wat daarmee uit de toekomst verdwijnt, zijn de voorwaarden voor een *goed* leven – een leven in veiligheid, gezondheid en rechtvaardigheid. ▼

Maak kennis met de toekomst

Als je vastzit in het totalitaire nu, is het dus haast ondoenlijk om voor de toekomst te zorgen. Hoe kan je daaruit ontsnappen? De eerste stap: maak kennis met de toekomst.

Daar heb je geen tijdmachine voor nodig; toekomstdenken is daarvoor genoeg. Toekomstdenken is proberen je een voorstelling te maken van de (zeer) lange termijn en die invoelbaar maken, zodat je daar in het heden zo goed mogelijk naar kunt handelen. Dat klinkt misschien vaag, maar het wordt al heel concreet toegepast.

Eigenlijk is toekomstdenken een vorm van tijdreizen

Zo publiceerde het Planbureau voor de Leefomgeving onlangs vier toekomstscenario's voor de herinrichting van Nederland in 2050, en ontwikkelde de Wageningen Universiteit een kaart van Nederland in 2120. Een groep Nederlanders heeft het initiatief genomen tot een Ministerie van de Toekomst, een andere groep pleit voor een 'toekomststoel' bij iedere vergadering, en mensenrechtenadvocaat Jan van de Venis treedt op als waarnemend Ombudspersoon voor Toekomstige Generaties.

Boven: Een moeder en dochter gedurende een hittegolf in 2050. Onder: Thuiszorg in 2050. AI gegenereerd beeld door Laurens Martens.

In onder meer Finland heeft het parlement een Commissie voor de Toekomst, ▼ en een Britse denktank initieerde een zogenoemde intergenerationele solidariteitsindex, ↗ die aangeeft in welke mate landen zorgen voor de toekomst.

En dan is er nog *longtermism*, ▼ een groeiende internationale beweging die ernaar streeft om het leven van toekomstige generaties te verbeteren. ‘Longtermisten’ beschouwen de mensheid vanuit een miljoenjarig perspectief ↗ – gebaseerd op het idee dat de meeste zoogdiersoorten, dus waarschijnlijk ook de mens, gemiddeld een miljoen jaar bestaan voordat ze uitsterven. ▼

Toekomstdenken is niet nieuw. De Iroquois – een oorspronkelijk volk in Noord-Amerika – vragen al eeuwen bij belangrijke beslissingen advies aan

de zeven generaties die na hen komen. Ⓢ Ze leven zich in en vragen zich af wat volgens die toekomstige generaties het wijze besluit zou zijn.

Wij zijn de voorouders van de toekomst

Eigenlijk is toekomstdenken een vorm van tijdreizen. Want hoewel wetenschappers vrij zeker weten dat reizen naar het verleden onmogelijk is, ▼ kunnen we wel allemaal communiceren met de toekomst.

Onbewust doe je dat al iedere dag. Ons heden is immers het verleden van de toekomst. Met iedere keuze, iedere aankoop, iedere plant die je zaait, iedere stem die je uitbrengt in een verkiezing, oefen je invloed uit op de toekomst. Filosoof Roman Krznaric noemt dat ‘voorouderschap’. ↗

Of je nou zelf kinderen hebt of niet: we zijn allemaal voorouders van de toekomst. De kunst is om je daar, ondanks het totalitaire nu, bewust van te zijn. Wees dus een Marty: koester de toekomst door vandaag te beginnen met toekomstdenken.

Een klimaatneutrale stad in 2050. AI gegenereerd beeld door Laurens Martens.

Meer lezen?

de
Correspondent

decorrespondent.nl

Je las de printversie van dit verhaal. Voor het volledige artikel met links, infocards, eventuele videos en ledenbijdragen, ga naar

<https://decorrespondent.nl/14367/geef-de-toekomst-nu-meer-ruimte/d9de1160-d657-0e8a-02e2-c656017c6446>

De Correspondent is een dagelijks, advertentievrij medium met als belangrijkste doelstelling om de wereld van meer context te voorzien. Door het nieuws in een breder perspectief of in een ander licht te plaatsen, willen wij het begrip 'actualiteit' herdefiniëren: niet om je aandacht te trekken, maar om je inzicht te bieden in hoe de wereld werkt.

Alle verhalen lezen? Dat kan voor € 9 per maand op <https://decorrespondent.nl>